

Ocena stanu zachowania gatunków roślin w regionie biogeograficznym kontynentalnym

Gatunek			Ocena stanu zachowania				
Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Zasięg	Populacja	Siedlisko gatunku	Możliwość zachowania	Ocena ogólna
1378	chrobotki	<i>Cladonia</i> spp. (subgenus <i>Cladina</i>)	FV	FV	FV	FV	FV
1381	widłoząb zielony	<i>Dicranum viride</i>	FV	U1	FV	XX	U1
1383	żaglik włoskowaty	<i>Dichelyma capillaceum</i>	U2	U2	FV	XX	U2
1386	bezlist okrywkowy	<i>Buxbaumia viridis</i>	U2	U2	FV	U2	U2
1389	parzęchlin długoszczecinowy	<i>Meesia longiseta</i>	U2	U2	XX	U2	U2
1393	sierpowiec błyszczący	<i>Drepanocladus vernicosus</i>	FV	FV	FV	FV	FV
1400	bielistka biała	<i>Leucobryum glaucum</i>	FV	FV	FV	FV	FV
1409	torfowce	<i>Sphagnum</i> spp.	FV	FV	FV	FV	FV
1413	widłaki	<i>Lycopodium</i> spp.	FV	FV	XX	FV	FV
1421	włosocień cienisty	<i>Trichomanes speciosum</i>	FV	U2	FV	U2	U2
1428	marsylia czterolistna	<i>Marsilea quadrifolia</i>	U2	U1	FV	FV	U2
1437	lenieć bezpodkwiatkowy	<i>Thesium ebracteatum</i>	FV	FV	U1	U1	U1
1477	sasanka otwarta	<i>Pulsatilla patens</i>	U1	U1	U1	U1	U1
1516	aldrowanda pęcherzykowata	<i>Aldrovanda vesiculosa</i>	U1	FV	FV	FV	U1
1528	skalnica torfowiskowa	<i>Saxifraga hirculus</i>	U1	U1	U2	U1	U2
1614	selery błotne	<i>Apium repens</i>	FV	U1	FV	U1	U1
1617	starodub łąkowy	<i>Angelica palustris</i>	FV	U1	U1	U1	U1
1725	lindernia mułowa	<i>Lindernia procumbens</i>	FV	U1	U1	U1	U1
1758	jęczyzka syberyjska	<i>Ligularia sibirica</i>	FV	U1	U1	U1	U1
1762	arnika góraska	<i>Arnica montana</i>	U1	FV	FV	FV	U1
1831	elisma wodna	<i>Luronium natans</i>	U1	U2	U1	U1	U2
1832	kaldesia dziewięciornikowata	<i>Caldesia parnassifolia</i>	U2	U2	U2	U2	U2
1866	śnieżyczka przebiśnieg	<i>Galanthus nivalis</i>	FV	XX	FV	FV	FV
1887	koleantus delikatny	<i>Coleanthus subtilis</i>	U2	U1	U1	U1	U2
1898	ponikło kraińskie	<i>Eleocharis carniolica</i>	XX	U2	U2	XX	U2
1902	obuwik pospolity	<i>Cypripedium calceolus</i>	U2	U2	U1	U1	U2
1903	lipiennik Loesela	<i>Liparis loeselii</i>	FV	U1	U1	U1	U1
1939	rzepik szczeciniasty	<i>Agrimonia pilosa</i>	FV	FV	FV	FV	FV
2109	warzucha polska	<i>Cochlearia</i>	XX	U1	U1	U1	U1

PROJEKTY RAPORTÓW DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ

		<i>polonica</i>					
2189	przytulia krakowska	<i>Galium cracoviense</i>	FV	XX	XX	FV	XX
2216	linica wonna	<i>Linaria loeselii</i> (<i>Linaria odora</i>)	FV	FV	U1	U1	U1
2217	gnidosz sudecki	<i>Pedicularis sudetica</i>	U1	U1	XX	U1	U1
2249	dziewięciśł popłocholistny	<i>Carlina onopordifolia</i>	FV	FV	U1	FV	U1
4066	zanokcica serpentynowa	<i>Asplenium adulterinum</i>	FV	FV	FV	U1	U1
4067	żmijowiec czerwony	<i>Echium russicum</i>	U1	U2	U2	U2	U2
4068	dzwoniecznik wonny	<i>Adenophora lilifolia</i>	U1	U1	U1	U1	U1
4069	dzwonek karkonoski	<i>Campanula bohemica</i>	FV	FV	U1	FV	U1
4087	sierpik różnolistny	<i>Serratula lycopifolia</i>	U1	U2	U1	U1	U2
4093	różanecznik żółty	<i>Rhododendron luteum</i>	U1	U1	XX	U1	U1
4094	goryczuszka czeska	<i>Gentianella bohemica</i>	XX	U1	U1	U1	U1
4096	mieczyk błotny	<i>Gladiolus paluster</i>	U2	U2	U2	U2	U2
4113	przytulia sudecka	<i>Galium sudeticum</i>	FV	FV	XX	U1	U1

Ocena stanu: FV (zielony)–Stan właściwy, U1 (pomarańczowy)–Stan niezadowalający, U2 (czerwony)–stan zły, XX (biały)–stan nieznan

Wśród gatunków, dla których sporządzono projekty raportów są pojedyncze, które utrzymują się na swoich stanowiskach, na właściwym siedlisku i perspektywy ich zachowania w przyszłości są dobre. Otrzymały one ocenę ogólną: stan właściwy (FV). Należą do nich gatunki stosunkowo szeroko rozmieszczone, o dużej liczbie stanowisk, prawie wyłącznie gatunki z aneksu V Dyrektywy Siedliskowej (choć nie wszystkie), a więc takie, które są lub mogą być pozyskiwane ze stanu dzikiego, jak np. torfowce - gatunki rodzaju torfowców *Sphagnum*, chrobotki *Cladonia*, widłaki *Lycopodium*, bielistka siwa *Leucobryum glaucum*, sierpowiec błyszczący *Drepanocladus vernicosus*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*. W grupie tej znalazły się gatunki o stosunkowo szerokim spektrum ekologicznym, które w miarę szybko przystosowują się do zmieniających warunków siedliskowych, ew. nie mają szczególnych wymagań pod tym względem. Nie znaczy to oczywiście, że lokalnie stanowiska tych gatunków nie zanikają, podobnie jak ich siedliska, natomiast ich stan rozpatrywany w skali kraju pozwala stwierdzić, że zarówno wielkość potencjalnego siedliska jak i liczebność populacji krajowej jest tak duża, że nie ma obawy o utrzymanie tych gatunków w dłuższej perspektywie czasowej. Natomiast należy też zauważyć, że ocenę FV otrzymały wszystkie gatunki sprawozdawane łącznie, na poziomie rodzaju. Ten sposób sprawozdawczości prowadzi do uśredniania oceny i powoduje, że nie uwzględnia się faktu, że pojedyncze gatunki z tych rodzajów mogą być w złej sytuacji, mimo że rodzaj jako całość jest niezagrożony.

Jedynym gatunkiem z aneksu II, którego stan zachowania został oceniony na właściwy, był rzepik szczeciński *Agrimonia pilosum*. Jest to gatunek, który nie ma szczególnych wymagań siedliskowych i wydaje się, że utrzymuje się na dotychczasowych stanowiskach niezagrożony. Gatunek ten nie został zresztą umieszczony w kolejnych wydaniach Czerwonych List ani Czerwonych Ksiąg w Polsce, nawet w wydanej ostatnio (2006) *Red list of plants and fungi in Poland* pod red. Z. Mirka, K. Zarzyckiego, W. Wojewody i Z. Szeląga. Na wszelki wypadek

PROJEKTY RAPORTÓW DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ

należałoby podjąć obserwacje tego gatunku i potwierdzić, czy rzeczywiście stan jego jest zupełnie dobry, czy jest to wynik braku dokładnych danych.

Niezadawalającą ocenę (U1) otrzymała największa liczba gatunków, bo aż 17. Są to gatunki wrażliwe na czynniki powszechnie oddziaływujące na obszarze ich zasięgu, pogarszające powoli stan ich siedlisk. Mogą to być różnego typu oddziaływania najczęściej spowodowane przez ludzi, np. zanieczyszczenia powietrza, jak i intensywnie prowadzona gospodarka leśna (niektóre mchy - widłoząb zielony *Dicranum viride*, dzwonecznik wonny *Adenophora liliifolia*), zarzucenie użytkowania łąk lub też osuszanie terenów (dzwonek karkonoski *Campanula bohemica*, goryczuszka czeska *Gentianella bohemica*, arnika górską *Arnica montana*, starodub łąkowy *Angelica palustris*, jęczyczka syberyjska *Ligularia sibirica*). Większość gatunków w tej grupie, to gatunki związane z siedliskami wilgotnymi (zwłaszcza torfowiskowymi i wodnymi, np. lipiennik Loesela *Liparis loeselii*, aldrowanda pęcherzykowata *Aldrovanda vesiculosa*, selery błotne *Apium repens*, warzucha polska *Cochlearia polonica*, lindernia mułowa *Lindernia procumbens*, jak i niektóre wcześniej wymienione). Są one zagrożone głównie przez zmiany zachodzące w ich siedliskach, a dokładniej zanik potencjalnych siedlisk i pogarszanie się ich stanu, poprzez eutrofizację, postępujące procesy sukcesji - a więc brak użytkowania, osuszanie lub inne mechaniczne niszczenie siedlisk, np. torfowisk. Niekiedy zanik siedliska może mieć przyczyny niezależne bezpośrednio od działalności człowieka, jak w przypadku warzuchy polskiej, której występowanie warunkuje właściwa wydajność źródeł. Przyczyną wycofywania się niektórych gatunków mogą być zmiany klimatyczne – jak np. sasanki otwartej *Pulsatilla patens*, gdzie rolę limitującą jej występowanie mają średnie temperatury powietrza.

Pojedyncze gatunki, jak naskalna zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum*, czy azalia pontyjska *Rhododendron luteum*, są zagrożone głównie w wyniku małej liczby stanowisk.

Stan zachowania został oceniony najgorzej (jako zły – U2) w przypadku 13 gatunków, które są rzadkie, występują na pojedynczych stanowiskach, czasami niepotwierdzonych od dłuższego czasu (np. żaglik włosowaty *Dichelyma capillaceum*, bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis*, parzęchlin długoostrogowy *Meesia longisetata*) lub też ich populacje są skrajnie małe, liczone w pojedynczych osobnikach: żmijowiec czerwony *Echium russicum*, kaldejsza dziewięciornikowata *Caldesia parnassifolia*, mieczyk błotny *Gladiolus paluster*. W grupie tej są więc gatunki, których obecność w polskiej florze uzależniona jest całkowicie od powodzenia programów restytucji. W skrajnych wypadkach, jak marsylii czterolistnej *Marsilea quadrifolia*, konieczne jest dopiero stworzenie w naturze stanowisk tego gatunku, w obrębie właściwego zasięgu. Są tu też gatunki, które zostały odnalezione w Polsce w ostatnich kilku latach, jak: włosocień cienisty *Trichomanes speciosus*, koleantus delikatny *Coleanthus subtilis*, ponikło kraińskie *Eleocharis carniolica*, i ich stanowiska w Polsce leżą na skraju, lub poza zasięgiem ich dotychczasowego, naturalnego występowania. Być może pojawienie się ich jest związane ze zmianami klimatycznymi. Co oczywiste, występują one na pojedynczych stanowiskach, lub są także skrajnie rzadkie, jak włosocień cienisty *Trichomanes speciosus* (maks. 5 os.), a często i stan ich siedliska nie jest zadawalający. Trudno też przewidzieć losy tych populacji w przyszłości – być może wyginą w najbliższych latach, a być może odnajdziemy kolejne stanowiska tych gatunków i utrwala one swoją obecność we florze Polski.

Ocenę stanu zachowania jako zły otrzymały też gatunki, pozornie jeszcze o nie najgorszym stanie populacji, występujące na kilkudziesięciu stanowiskach w kraju. Są w tej grupie takie gatunki, jak: obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*, elisma wodna *Luronium natans*, i skalnica torfowiskowa *Saxifraga hirculus*. O takiej ocenie zdecydował przede wszystkim fakt powiązania z bardzo wrażliwymi i gwałtownie zanikającymi siedliskami, jak: specyficznego typu torfowiska (skalnica), jeziora lobeliowe (elisma), oba w praktyce niemożliwe do renaturyzacji, oraz gwałtowny trend zaniku gatunku i zmniejszanie liczebności populacji w przypadku obuwika. Ten ostatni gatunek może być też bezpośrednio niszczone przez zrywanie i przesadzenie np. do przydomowych ogródków. Ta grupa gatunków charakteryzuje się także znacznym zmniejszeniem zasięgu w stosunku do danych sprzed kilkudziesięciu lat.

PROJEKTY RAPORTÓW DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ

Najmniejszą grupę, bo jest tu tylko 1 gatunek – przytulia krakowska (małopolska) *Galium cracoviense* stanowią gatunki, o których stanie zachowania, a zwłaszcza perspektywach na przyszłość trudno było powiedzieć coś pewnego, gdyż wiedza o nich pochodzi sprzed wielu lat, mimo iż wiadomo, że gatunek utrzymuje się na przynajmniej 1 stanowisku. Bez inwentaryzacji stanowisk i populacji z nimi związanych, nie można odpowiedzialnie określić stanu zachowania tego gatunku.